

שאומר, אדם שאסר על עצמו דגן, אינו נאסר רק בחמשת המינין אלא נאסר בכל דבר שנאסף בכרי, וזה כולל גם פול מצרי יבש, שהוא סוג גידול שגם הוא נאסף בכרי. ומוסיפה הגמרא:

תניא בברייתא, כי מה שאמרנו, שלפי רבי מאיר הנודר מן הדגן אסור אף בפול המצרי, כל זה רק בפול מצרי יבש.

ומותר אדם זה בפול מצרי לה, כיון שלח אינו נאסף בכרי.

וכמו כן מותר הוא בהנאה מאורז ובחילקא — חיטה שנחלקה לשני חלקים, וכן מותר ב**טירגים** — חיטה שנחלקה לשלושה חלקים, ומותר גם ב**טיסני** — חיטה שנחלקה לארבעה חלקים.

והסיבה שמותר בכל זה:

לגבי אורז היות ואין הוא נאסף בכרי ולכן לא נחשב דגן.

ולגבי חיטה שנחלקה לב' או ג' חלקים, כיון שהחיטה כבר נחלקה אין שם דגן עליה.

וממשיכה הברייתא לבאר מה כלול בלשונו של אדם, כדי לדעת מה נאסר שקיבל על עצמו לשון מסוים.

הנודר הנאה מן פירות השנה, הרי הוא אסור בכל פירות השנה, בין פירות ובין ירקות שכולם הם דברים שפריים ורבים מהקרקע.

וכל זה זוכה אדם בזכות שהשפיל את עצמו והיה עניו ולא גאותן ששם את עצמו כמדבר.

ואמנם כנגד זה אם הנביה עצמו ונהיה גאוותן, הקב"ה משפילו.

ולומדים זאת ממה שנאמר "ומבמות" וסמוך לזה "הגיא", שיוורד מהבמה הגבוהה לגיא הנמוך.

ועוד עונש ייענש — ולא עוד אלא ששוקעין אותו בקרקע שעושים ממנו אדם נמוך מאוד, כמו האיסקופה של הדלת שנרמסת בידי כל אדם.

ולומדים זאת ממה שנאמר בפסוק אחרי "מבמות הגיא", "ונשקפה על פני הישימון".

והסיבה ששאל רב יוסף לרבא את פירוש כל הפסוקים האלה? כדי שיאמר מעצמו את פירושם ויראה את גנות הגאווה וישפיל את עצמו, לפי שראה רב יוסף פגם ברבא בזה שחלק עליו.

וממשיך רבא להסביר את הפסוקים:

ואם אדם זה חוזר בו מגאותו ומשפיל את עצמו, הקב"ה חוזר ומגביהו.

נה-ב וזה לומדים ממה שנאמר "כל גיא ינשא" הרי למדנו שגם אדם שהושפל מהבמה לגיא, אחרי שיעשה תשובה, הוא ינשא ויעלה למעלה.

ועתה חוזרת הגמרא לדברי רבי מאיר לעיל,

ולא יחשיב את עצמו ממילא יוכל הוא לכוון לדעתו של כל אדם וללמד תורה לכל.

האדם צריך ללמד תורה לכל ואומנם, אין זו סתירה בין שני הדברים. שאם אדם יהיה עניו

ורמינהי — שואלת הגמרא סתירה לברייתא זו, הסוברת שכמהין ופטירות נחשבים כגידולי קרקע, מהא דשנינו במסכת ברכות [מ ב], לגבי ברכות הנהנין:

על דבר שאין גידולו מן הארץ, אומר: שהכל נהיה בדברו,

ואם נוכיח שמברכים על פטריות שהכל נהיה בדברו, ממילא יהיה לנו הוכחה שאינם גידולי קרקע, שהרי למדנו שרק על דבר שאינו גידולי קרקע מברכים שהכל נהיה בדברו.

ומביאה הגמרא הוכחה שעל כמהין ופטירות מברכים שהכל נהיה בדברו.

ותניא: על המלח ועל הזמית ועל כמהין ופטירות, אומר: שהכל נהיה בדברו

ומוכח שאין זה גידולי קרקע שהרי מברכים על זה שהכל, ומדוע אמרנו לעיל

שכאשר אדם אוסר על עצמו גידולי קרקע כלול בזה גם כמהין ופטירות?

אמר אביי: כמהין ופטירות הם מירבא רבו מארעא — גדלים הם מן הקרקע ולא מן האויר, ולכן כלולים הם בלשון גידולי קרקע, ואדם שאסר על עצמו גידולי קרקע נאסר גם בהם.

ומה שמברכים עליהם שהכל, זה כיון שמינק מאוירא ינקי ולא מארעא — שהיניקה וכח הגדילה שלהם אינם ישירות מהקרקע באמצעות שרשים, אלא דרך האויר הם יונקים, ולכן לא יברכו עליהם בורא פרי אדמה אלא שהכל נהיה בדברו.

אמנם לא נאסר אלא בפירות שגדלים מהקרקע.

ומותר הוא כנדיים ובטלאים ובחלב ובכצים ובגוזלות, שאף על פי שגם זה דבר שהוא קצת פרי, שהרי הם דברים שיוצאים מדברים אחרים, כגון החלב שהוא פרי של הפרה, והביצה שהיא פרי של תרנגולת, מכל מקום אין הם נאסרים שכשאוסר את פירות השנה, לפי שכוונת דבריו היא לפירות שהם גידולי הקרקע.

ואם אמר גידולי שנה עלי, שלא אמר פירות השנה, אלא גידולי השנה, הרי זה אסור בכולן, שבהגדרה של "גידולים" כלולים גם כל הדברים האלו, גדי טלה וכדומה, שהם דברים הגדלים, ולא דבר שהיה מאיליו.

אמנם בכלל פרי אינם נכללים.

ולכן אם אסר פרי, מותר הוא בדברים אלו, ורק אם אסר "גידול" נאסר הוא אף בהם.

וממשיכה הברייתא ואומרת, שיש עוד הבדל בין אדם שאמר בלשונו פרי לבין אדם שאמר בלשונו גידול.

הנודר הנאה מן פירות הארץ, הרי הוא אסור בכל פירות הארץ, שכל הפירות כלולים בדבריו.

ומותר בכמהין ופטירות שהם אינם פירות הארץ, שהם לא נולדים מכח הארץ אלא מכח האויר.

וכל זה כשאמר פירות הארץ, **ואם אמר "גידולי קרקע עלי"**, הרי הוא אסור בכולן — גם בכמהין ופטירות. שאף על פי שאין הכמהין והפטירות גדלים מכח הקרקע, מכל מקום הרי הם גדלים בקרקע.

ומקשה הגמרא על כך:

והא קתני על דבר שאין גידולו מהארץ, רק עליו מברכים שהכל, ואם אתה אומר שכמהין ופטירות גדלים בארץ ורק שלא יונקים ממנה אלא דרך האויר, קשה, שהרי כתוב במשנה שהבאנו, שאם גדל בארץ לא מברכים שהכל אלא בורא פרי האדמה, הרי לנו שההקפדה היא על הגדילה ולא על היניקה, ואם רואים שעל כמהין ופטירות מברכים שהכל, נצטרך לומר שלא רק שלא יונק מהקרקע אלא גם לא נחשב גידול שלה?

ומתוצת הגמרא: תני — תגרוס במשנה במקום דבר שגידולו מן הארץ, תגרוס על דבר שאין יונק מן הארץ — שאם לא יונק מהקרקע, אפילו אם גדל בקרקע, אין מברכים עליו שהכל אלא אדמה.

ולכן כמהין ופטירות כיון שאינם יונקים ישירות מהקרקע, אפילו שגדלים בקרקע תהיה ברכתם שהכל נהיה בדברו.

מתניתין:

הנודר הנאה מן הכסות, הרי הוא אסור בהנאה מכל דבר שהוא מלבוש לאדם.

אבל מותר הוא בשק, וביריעה, ובחמילה [שזה כעין יריעה] שהם אינם בגד ואינם נכללים בלשון כסות שאסור על עצמו.

וכמו שיכול אדם לאסור על עצמו סוג אחד של בגד ולא סוג שני, יכול אדם לאסור

צורת שימוש אחת ולהתיר צורת שימוש אחרת.

ולכן אדם שאמר קונם צמר עולה עלי, הרי אסר בלשונו דרך עליה ומלבוש ולכן אסור בלבישת צמר, אבל דרך כיסוי לא אסר.

ולכן מותר להתכסות בגיזי צמר.

וכן הוא הדין, אם אמר:

קונם הפשתן עולה עלי, שגם בזה לא נאסר אלא דרך עליה ולבישה אבל לא דרך כיסוי.

ולכן יהיה מותר להתכסות באניצי פשתן — אלו דברי חכמים.

ואילו רבי יהודה אומר: אין לנו לסמוך על משמעות לשונו של האדם בלבד ללמוד אם התכוון דרך לבישה או לא.

אלא הכל לפי המצב שבו היה הנודר בשעה שנדר, שזה מוכיח על כונת הנדר.

ולכן אם אנחנו רואים שטען על גבו משא של צמר ופישתים, והזיע בגללו, והיה ריהור של המשא קשה עליו, ובשעה זו הוא אמר "קונם צמר ופשתים עולה עלי", אם כן יש לנו להבין שכל מה שהוא נדר, משום שלא רצה לסחוב על גבו שוב פעם את המשא הזה, ולכן נדר ממנו, כדי למנוע מעצמו להגיע שוב לאותו מצב.

אבל לא התכוין לאסור על עצמו דרך לבישה, למרות שאמר את הלשון "עולה עלי", ולכן מותר להתכסות בצמר ובפשתן [וכן ללבוש, כמו שמוכח בברייתא לקמן]. שאין זה בכלל נדרו, ולא התכוון לאסור זאת.

ואסור אדם זה להפשיל לאחוריו צמר

ומחדשת הגמרא שגם מה שלא נחשב בסוגיה כאן למלבוש, אפשר לטלטלו בשבת, כיון שסוף סוף אינו נחשב למשא — שנאסר בשבת.

תניא: יוצאין בשבת מרשות היחיד לרשות הרבים בשק עבה ובסגום עבה וביריעה ובהמילה, כיון שמשתמשים בהם לפעמים בפני הגשמים, ולכן אף על פי שאינם מלבוש כמבואר בסוגיה אינם נחשבים למשא.

אבל לא יוצאים בשבת מרשות היחיד לרשות הרבים בתיבת, ולא בקופה, ולא במחצלת, אפילו אם צריך את הדברים האלו כדי להתכסות בהם מפני הגשמים, כיון שדברים אלו הם משא גמור — ואסור בשבת.

ומוסיפה הברייתא, שהרועים יוצאים בשבת מרשות היחיד לרשות הרבים בשקים,

וזה חידוש נוסף על מה שלמדנו לעיל שיוצאין בשק עבה, שלעיל אין הכונה שק ממש, [עייני ר"ן] וכאן החידוש שיוצאין בשק ממש.

ולא רק לגבי הרועים בלבד אמרו חכמים שיכולים לצאת בשבת בשקים, **אלא כל אדם** יכול לצאת כך. **אלא** שנקטו דוקא רועים, כיון שדברו חכמים בהווה, ודרך הרועים היה לצאת בשקים:

רבי יהודה אומר הכל לפי הנודר וכו' :

ופשתים, כי ברור לנו שזה הוא התכווין לאסור.⁽⁷⁾

גמרא:

תניא, אף על פי שאמרנו במשנה שהנודר ומקבל על עצמו איסור הנאה מן הכפות שאינו אסור אלא בכגדים, ומותר בשק וביריעה ובהמילה — זה דווקא בדברים אלו, שאינם נקראים כגדים, ובדבר שנקרא בגד אסור.

וכן אסור הוא כפונדא ובפסקיא ובסקורטיא ובקטבליא ואנפליא ופליניא, שהדברים האלו למרות שהם עשויים מעור, שם בגד עליהם ואסורים. וכן אסור במכנסים וכובע, שגם הם נחשבים מלבוש.

מאי "איסקורטי"? — מהו הבגד זה, שהזכרנו לעיל?

אמר רבה בר בר חנה: כיתונא דצלא. חלוק עור שלובשים העבדנים על בגדיהם.

כיון שדנה הגמרא מה נחשב מלבוש ומה לא, דנה הגמרא בעוד ענין שיש לכך נפקא מינה.

וזה לענין טלטול בשבת מרשות היחיד לרשות הרבים. שבגד בדרך מלבוש אפשר לטלטל, ומה שלמדנו בסוגיה שנחשב מלבוש יהיה אפשר לטלטלו.

נדדים שפירושם להקל. ולכאורה אם אנחנו הולכים עם הכלל: "סתם נדדים להחמיר", הרי אין אנו מתחשבים בכוננתו של הנודר, שהרי הוא נדר בסתם ולא התכוון למשהו מסוים. ואין אנו הולכים אלא אחרי פירוש הלשון.

7. לכאורה בסוגיה מדובר שאדם נדר בסתם, שאינו יודע על מה התכוון. ולכן דנה הגמ' מה כלול בדבריו ומה לא. שאם נאמר שאדם זה טוען בפירוש שהתכוון לדבר אחד ולא לדבר השני, אם כן הרי היה נאמן שהדין הוא בסתם

מתניתין:

הנודר ומקבל על עצמו איסור הנאה מן הבית אינו נאסר אלא בקומה הראשונה של הבית, ומותר ליהנות בעלייה. שאין בכלל לשון בית אלא הבית עצמו ולא עליית הבית, דברי רבי מאיר.

וחכמים אומרים: עלייה בכלל הבית היא, שאדם אסר על עצמו בית כולל בזה כל הבית וזה כולל את העלייה וגם העלייה נאסרת.

ואולם מודים חכמים במקרה הפוך, שהנודר מן עלייה, שהדין הוא שמותר להנות בבית. כיוון שודאי אין לשון עלייה כולל את כל הבית, אלא רק את העלייה ורק היא נאסרת.

גמרא:

שנינו במשנה מחלוקת בין רבי מאיר וחכמים, האם לשון בית כולל את העלייה או שאינו כולל את העלייה. ולפי רבי מאיר אין לשון בית כולל עלייה.

ורוצה הגמרא לפי זה להוכיח מי הוא התנא ששנה את הברייתא להלן:

מאן תנא מי הוא התנא, שחידש לנו לגבי צרעת הבתים, כי מזה שהתורה כתבה "בבית" ולא כתבה בית, מכאן שבאה התורה לרבות את היציע.

ועוד לומדים מזה שהתורה כתבה בבית ולא כתבה בית רואים שתורה התכונה לרבות את העלייה, שגם בה יש דיני צרעת בתים.

ומוכח, שאין המשמעות הפשוטה של בית

הגמרא מביאה עתה את דעת רבי יהודה במשנה, שחולק על חכמים, וסובר שאין מפרשים את דיבורו של האדם לפי לשונו של האדם בלבד, אלא אנחנו מתיחסים למצבו בשעת הנדר ולפי זה אנחנו מפרשים דיבורו וכונתו.

תניא: כיצד אנחנו מפרשים את דבריו?

אמר רבי יהודה הכל לפי המצב של הנודר בשעת הנדר.

ולכן אם היה לבוש צמר, והצר לו, ואמר: קונם צמר שאינו עולה עלי, ודאי שהתכוון לאסור לבישה, כי זה מה שהפריע לו.

ולכן אסור ללבוש בגד של צמר, ומותר לטעון על גבו משא של צמר, שכל מה שהפריע לו זה לבישה, ולכן זה בלבד נאסר, ולא משא וטעינה על גבו.

אבל אם בשעה שנדר היה טעון על גבו משא של צמר ופשתן, ובגלל זה הוא הזיע ורצה למנוע מעצמו מצב כזה שוב פעם, ולכן אמר קונם פשתן, שאני נודר שהוא לא עולה עלי — כאן לכאורה כונתו בנדרו לאסור משא של פשתן ולא דרך לבישה. כי כל מה שהפריע לו זה המשא שבגללו הזיע ואתו בלבד התכוון לאסור ולא דרך לבישה.

ולכן מותר ללבוש צמר ופשתן ואסור לטעון על גבו משא שזה מה שהתכוון לאסור בנדרו:

א-11 המשניות שלפנינו דנות במספר לשונות שאדם אמר, מה הן כוללות כדי לדעת במה הוא יאסר ובמה לא.